
KİTAP TANITIMI

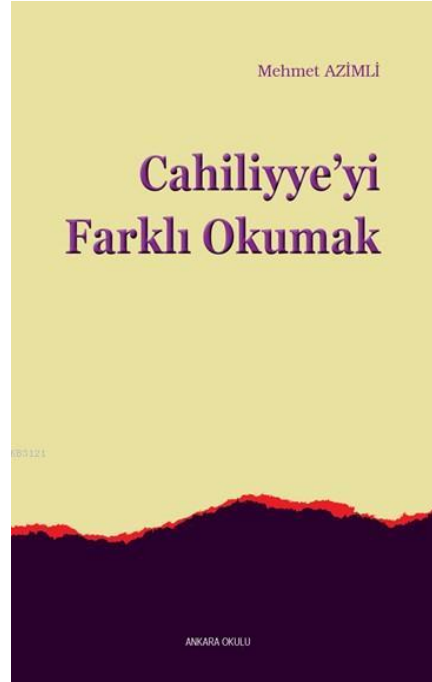

Mehmet Azimli, *Câhiliyye'yi Farklı Okumak*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2015, 160 s.

ZEYNEP BETÜL ÖNDER ARPA*

Tanıtımını yapmış olduğumuz eser, Türkiye'de İslâm tarihi araştırmalarında farklı bakış açısıyla dikkat çeken ve son yıllarda geleneksel çizgiden bağımsız bir anlayışla eserler kaleme alan Mehmet Azimli'nin, "*Siyeri Farklı Okumak*" ile başladığı serinin altıncı kitabıdır.

Eser, önsöz, giriş ve beş bölümden müteşekkildir. Yazar önsözde (s. 9-12) Câhiliyye döneminin doğru okunmasını, Kur'ân'ın mesajını anlamak, Hz. Peygamber'in uygulamalarını anlamlandırmak ile risâlet yıllarında ve sonrasında cereyan eden birçok hadiseyi doğru yorumlamak için gerekli görmekte ve bu hususa vurgu yapmaktadır. Nitekim İslâm tarihinde vukû bulan olaylar, iç savaşlar ve anlaşmazlıklar köklerini Câhiliyye'den almaktadır. Ayrıca vahyin indiği zeminde kullanılan birçok kelime, ifade biçimi, kültürel unsurlar ve hukuk anlayışı da Kur'ân'a yansımıştır. Yazar bu çalışmasıyla Câhiliyye dönemi ve öncesindeki uygulamalarla risâlet sonrası

---

* Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İlamer Öğrencisi

uygulamaları kıyaslamak suretiyle vahyin zeminini aydınlatma gayesinde olduğunu da önsözde belirtmektedir.

Giriş bölümü (s. 13-26) Câhiliyye kavramının içerdiği anlamı açıklamakla başlamıştır. Bu kısımda vurgu yapılan husus; İslâm'ın yeni bir din olmadığı, Kurân'ın kullandığı dilin, barındırdığı kültürel unsurların ve içerdiği hukuki düzenlemelerin topluma yabancı olmadığı, dolayısıyla Kurân metninin Câhiliyye'yi en iyi tanıtan belge konumunda olduğudur.

Eserin birinci bölümü (s. 27-70) “İslâm öncesi Araplar” başlığını taşımaktadır. Yazar bu bölümde risâlet öncesinde Arabistan coğrafyasında varlık göstermiş olan devletler hakkında kısa bilgilendirmelerde bulunmuştur. Ayrıca Hicâz bölgesinde Hz. Peygamber'in dedelerinden Kusa'yın kurmuş olduğu sistem ve birtakım düzenlemelerden bahsetmiş, asabiyet unsurunun tüm bunlarda göze çarptığını, Arap kabileleri arasındaki ilişkileri çözümlmek adına asabiyet meselesinin iyi anlaşılması gerektiğini de vurgulamıştır.

İslâm asabiyet hususunu dikkate almış, bunu tamamen ortadan kaldırmamıştır. Yazarın ifadesine göre Hz. Peygamber asabiyeti göz ardı etmemiş, kimi zaman da bu durumu avantaja dönüştürmüştür. Örneğin Medine'ye akrabası olan Neccâroğullarının asabiyetini kullanarak onların korumasında girmiş ve oraya yerleşmiş, Hudeybiye sonrası ise zamanında dedesi Abdulmuttalip'le anlaşmalı olan kabilelerle ittifak kurmuştur. Son olarak Araplarda sosyal hayat, aile kurumu, ekonomik ve dini durum gibi hususlara değinilerek bölüm bitirilmiştir.

İkinci bölümde (s. 71-80) *İslâm Öncesi İnançlar* başlığı altında Araplardaki Allâh, peygamber, kitap, melek, şeytan, cin, ahiret, cennet, cehennem ve kader inancı hakkında bilgi verilmiştir. Onların bu konularda sahip oldukları birtakım inançların kimi zaman doğrusuyla kimi zaman da yanlışıyla günümüze kadar ulaştığı ifade edilmiştir. Bir başka dikkat çeken unsur ise, Kurân'ın onların algıları üzerinden çeşitli tasvir ve anlatımlar yaptığıdır. Örneğin, cennet ve cehennem tasvirleri Arap algısına uygun biçimde ifade edilmiştir.

Üçüncü bölüm (s. 81-108) *İslâm Öncesi İbadetler* başlığını taşımaktadır. Bu kısımda Hz. Peygamber'in risâleti öncesinde gerek putperest

Araplar arasında gerekse Yahudi ve Hıristiyan şeriatında abdest, gusül, teyemmüm, namaz, oruç, zekât, kurban, hac gibi ibadetlerin yer aldığı, bunların bilinmeyen hususlar olmadığı, ancak vahyin ve Hz. Peygamber'in uygulamalarının bu ritüellere bir düzenleme getirdiği ifade edilmiştir.

Dördüncü bölümde (s. 109-131) İslâm öncesi toplumsal hukukun durumu ele alınmıştır. Bu çerçevede idare hukukundan savaş hukukuna, evlilik hukukundan ceza ve alış veriş hukukuna kadar birçok meselede bilgi verilmiş ve değerlendirme yapılmıştır.

Son bölümde ise (s. 133-141) İslâm öncesi dönemdeki kültürel unsurlara yer verilmiştir. Kullanılan isimler, giyim tarzı, sakal bırakma, sünnet olma, tıp anlayışı, bayramlar, kandiller, yemek adabı, halk inanışları, kaiflik, istiska, yıldız inancı ve yemin gibi hususlarda Arapların sahip oldukları anlayıştan bahsedilmiştir. Yazarın bu hususta dikkat çeken yorumu ise birçok kültürel anlayışın Câhiliyye'den günümüze kadar devam ettirildiğidir.

Eser, *Bibliyografya* (s. 143-148) ve *Dizin* (s. 149-160) ile son bulmaktadır. Ayrıca bir sonuç bölümü bulunmamaktadır.

Eserin içerdiği bölüm ve başlıklar konunun anlaşılır şekilde sunulmasına imkân sağlamıştır. Yazar, önsözünde *İslâm öncesi Cahiliye* ifadesinin kullanımını yanlış bulduğunu belirtmiş, bunun yerine alternatif olarak *son risâlet öncesi Cahiliye* ifadesini önermiştir. Gerekçesi ise İslâm'ın yeni bir sistem olmadığı, Hz. Âdem'den itibaren var olan inancın adı olduğudur. Ancak bölüm başlıklarını incelediğimizde "İslâm öncesi" tabirinin, ayrıca metnin içerisinde de "İslâm öncesi", "İslâm sonrası" tabirlerinin yazar tarafından sıklıkla kullanıldığını görmekteyiz. Bu da dikkat çeken bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Câhiliyye dönemini genel hatlarıyla incelemek isteyen araştırmacılar için faydalı bir çalışma olduğunu ifade etmemiz gerekmektedir. Yazarın bu eseri kaleme alış amacı kaynaklarda mükerrer olan bilgileri olduğu gibi sunmak değildir. Eserin isminden de anlaşılacağı üzere amaç Câhiliyye dönemi hakkında salt bilgi vermek yerine, Câhiliyye'yi farklı bir anlayışla okuyucuya sunmaktır. Çalışmanın hacimce geniş olmamasını bu şekilde izah etmemiz mümkündür.